

A főváros ásatásokat tervez Fehéregyháza környékén Árpád sirja felkutatására

Ankétet hívnak össze Gatterer Ferenc tanulmányának megvitatására

A *Magyarság* szerdán befejezte Gatterer Ferenc mérnök tanulmányának közlését Fehéregyházáról, az Árpád fejedelem sírjának közelében emelt őskeresztény templomról. Mélységesen megkísérletezte végig ezt a tanulmányt a *Magyarság* hasábjain; az egész magyar közvélemény feszült figyelemmel lesté Gatterer Ferenc okfejtését és bizonyítékait, amelyekkel igazolja, hogy Fehéregyháza az óbudai *Cella Trichora*, az Aquincum közelében nemrégiben kiasott őskeresztény templom. Természetesen mélyen érintette a nemzetet az a körülmény, hogy multunknak, a honalapítás korának ez a legfontosabb emléke megvan és reményt nyújt további kutatásokra is, amelyek talán Árpád fejedelem sírjának megtalálására vezethetnek. A legutóbbi napokban, amikor Gatterer Ferenc mérnök tanulmányának utolsó részletei jelentek meg, szinte elemi erővel nyilvánult meg az egész országból az a kívánság, hogy az új megállapítások nyomán haladéktalanul meg kell kezdni a kutatásokat és a lehető legrövidebb időn belül ásatásokkal kell tisztázni mindazokat a ténykörülményeket, amelyek tisztázhatók.

Hasonlóan mély hatással volt Gatterer Ferenc mérnök tanulmánya a magyar tudományos világra is. A régészek és történészek feszült figyelemmel kísérték a tanulmányt, amely fölött természetesen

nyomban megindult és máig mind nagyobb arányokban folyik a tudományos megbeszélés és vita. A tudósok is egyhanguan kívánják Gatterer Ferenc új szempontjait alapján az ásatások megkezdését és az elsőrendű problémák gyakorlati tisztázását.

Budapest székesfőváros elsőrendű érdekelte ebben a nemzeti és tudományos szempontból egyaránt mérhetetlenül fontos kérdésben. A színhely, amelyhez Fehéregyháza és az Árpád-sír problémája fűződik: Óbuda, a főváros területe. Árpád fejedelem sírjának megtalálása Óbudát valóságos nemzeti zárandoklás központjává, az egész nemzet kegyhelyévé és minden bizonnyal nagyarányú emlékművek, esetleg egy egész új Árpád-város építésének színhelyévé tenné. A nemzeti és kegyeleti szempontokon túl évszázadok óta megoldatlan tudományos kérdések tisztázását jelentené a sikeres munka ezen a téren, tehát olyan tudományos eredményt, amely ugyancsak nagyfontosságú a főváros, az egész ország szellemi életének központja számára. Ugyalátszik, hogy a főváros át is érzi ennek a szerepének fontosságát és vállalja a reáruháruló munkát. A városházán már kiadták a szükséges intézkedéseket, első sorban Gatterer Ferenc mérnök tanulmányának tudományos ellenőrzésére és megvitatására, ezzel kapcsolatban pedig a további munkaprogram kidolgozására.

rozása sem ellentmondó. Szerinte Árpádot, a honfoglalót 907-ben temették el Óbudán „egy kispatak forrása fölött, amely kömederben szállt alá Attila városába”. Árpád elhalálózásakor más templom-épület, mint az aquincumi őskeresztény templom, épen már nem állhatott Óbudán. Ebben a templomban élt tovább a pannóniai őskereszténység ezen a helyen s ha a népvándorlás hullámai idején fel is dultak, a Nagy Károly korabeli keresztény németiség, amelynek élete itt kimutatható, csak benne állithatta helyre az első óbudai templomot. Első keresztény egyházaink római kövekből épültek s ha valóban Szent István emelt templomot Árpád sírja mellé, csak a régi keresztény templom restaurálásáról lehetett szó, amely ott feküdt a honalapító sírja mellett.

Ami a kömederben aláfolyó patakot illeti, arra nézve egy adalékkal szolgálhatok, amely

még perdöntő lehet ebben a nemzeti kegyeletünket méltán fellelkesítő kérdésben. Amikor néhány évvel ezelőtt a Raktár-utcai városi házak alapozási munkálatait folyamatba tettem, magam is résztvettem az első területanyag tüzetes vizsgálatában. A leletek egy része a vezetésem alatt álló Árpád Muzeumba került. Ki írja le meglepetésemet, mikor az ásatások egyik napján körülbelül 15 méter hosszúságú, igen keskeny kömeder került elő, amelynek iránya az óbudai plébániatemplomnak tartott. Akkor még nem tárták fel az őskeresztény templom alapzatát, s így a napvilágra került római emlékeket senki sem hozta összefüggésbe Árpád sírjával. Most azonban, amikor más is arra a véleményre jutott, amelyet a templomrom felásatásakor szűkebb körben hangoztattam, nem térhetek napirendre ezen érdekes régészeti lelet fölött, amelyet mindazok láttak, akik az ásatásban résztvettek.

Meg fogják-e találni a honalapító sírját? Ki tudna erre biztos feleletet adni? Az érdeklődést mindenesetre ismét felkeltették s itt lenne az ideje, hogy a mai Óbuda egy részét, amely ezt a területet is felölelné, végre valahára mint Árpádvárost, nagy kultusz középpontjává tegyék. Akkor talán az Árpádok di-cső nemzetségének emlékét a honfoglaló fejedelem sírhelyén szolgáltni hivatott nemzeti Árpád-muzeum is olyan otthont talál majd, amely méltó lesz az Árpádok nagy emlékéhez, Attila hajdanvaló városában: Árpád-városban.

A francia adófizetők szövetsége sztrájkokkal fenyegetődik a Stavisky-botrány miatt

A kistökések azt kívánják, hogy a kalandor magasállású büntársai vagyonaikkal feleljenek a károkért — Eltemették Chamonixban a szélhámost

Páris, január 10
Chamonix temetőjében szerdán délelőtt eltemették Staviskyt, a nagy kalandort. A temetésen az özvegyen kívül csak újságírók, fényképészek és rendőrtisztviselők voltak jelen.

Nyolcszázmillió frankra rug az a kár, amelyet a francia kistökések szenvedtek. Hova lett ez a pénz, ez a kérdés izgatja Stavisky halála óta a francia közvéleményt. A nyolcszázmillióból Staviskynál csak 34.000 frankot találtak s akármilyen nagylábon élt is a kalandor, a többi nem mulathatta el két esztendő alatt. Hihetőség nagyobb összeget dugdosott el külföldön. Chamonixban talált végrendeletében arra célozgat, hogy naplója maradjon vissza, amelyben igen sok közéleti embert kompromittáló adatok vannak, az eltűnt pénzről azonban nem ír. A végrendeletet Staviskyné jelenlétében bontották fel az ügyészség s abban három külön levél is volt az asszonynak, kisfiának és kislányának. Mindháromban bejelenti Stavisky, hogy öngyilkos lesz. A nagyközönség mégsem igen akar hinni az öngyilkosságban és továbbra is azt gyanítja, hogy a rendőrség tette el láb alól a szélhámost. Egyideig az a hír járta, hogy Hayotte, az Empire-színház igazgatója, Stavisky társa is öngyilkos lett, mert öt napja már nem aludt lakásán és egyik barátjának azt emlegette, hogy végez magával. Szerdán azután Hayotte, védője ki-

sérletében, önként jelentkezett a rendőrségnek, mely elfogatóparancsot adott ki ellene. Kihallgatása után Bayonneba szállították.

Az ellenzéki sajtó egyre fenyegetőbben sürgeti a kíméletlen tisztogatási akciót. A francia adófizetők országos szövetsége nyílt felhívásban követeli a kormánytól, hogy a főbűnösök, főleg Stavisky magasállású büntársai saját vagyonaikkal feleljenek a károkért. A szövetség bejelenti, hogy ha az általa követelt erélyes intézkedéseket nem teszi meg a kormány, akkor kihirdetik az általános adófizetési sztrájkot. Egyes lapok azt is követelik, hogy a kormány tagjai is feleljenek magánvagyonaikkal a Staviskyval összejárású köztisztviselők bűnös visszaélései miatt keletkezett károkért.

Chautemps miniszterelnök nyilatkozatot tett közzé, amely szerint magántitkára a prefektushoz intézett körlevelében nem a Stavisky-féle kötvényeket ajánlta. A nyilatkozat természetesen nem csillapíthatja a jobboldali sajtó lármáját, sőt a *Liberté* most újra felmelegíti Francois Albert volt munkaügyi miniszter hirtelen halálát. Albert hat héttel ezelőtt halt meg váratlanul Párisban, éppen akkor, amikor különböző szabálytalanságokat kezdtek emlegetni vele kapcsolatban. A *Liberté* szenzációs leleplezéseket ígér arról, hogy Albert miniszter nem természetes halállal halt meg és halála nem is Párisban következett be.

Hogy lett a menekült orosz zsidó fiától vezető francia politikusokkal barátkozó pénzhatalmasság?

Páris, január 10
(A *Magyarság* külön tudósítójától.) Ritka fantáziájú ponyvaregényíró tudná a mesék olyan láncolatát kitalálni, mint amilyen a valóságban Staviskynek, az immár eltemetett nagy szélhámossal élete volt. Mire véget vetett ennek az életnek Chamonixban a revolvergolyó, a párisi vizsgálóbíró is összeállította a multak adatait s a francia nagyközönség most izgalmas regényként falja en-

nek az életpályának rendőri beszámolóját. 1896-ban költözött Párisba a Kiev melletti Szobokáról Sztaiviszkijszj Abraham orosz zsidó fogorvos feleségével és három gyermekével; a legidősebb fia, Szergiusz Alexander ekkor tízéves volt. A szegény zsidó család Páris egyik legproletárabb külvárosában húzta meg magát és itt nyitotta meg a közben francia helyesírással Staviskypá vált Abraham mester rendelését.

Tizenéves korában rá'ő tanárára, huszonhárom éves korában börtönben ül

A kis Szergiusz tizenkétéves korában bekerült a Condorcet Liceumba, de két év múlva már kicsapták, mert amikor egyik tanárára kérdőre vonta egy osztálytársának

megrágalmazása miatt, a fiu *revolvert* rántott ki zsebéből és rálőtt tanárára. A golyó célt tévesztett és az iskolai táblát lyukasztotta át. Apja erre egy magánintézetben be-

A főváros álláspontja: mindent el kell követni Árpád sírjának felkutatására

A tanács közművelődési ügyosztályán Pacher Béla dr. kapott megbízatást, hogy ebben az ügyben a szükséges intézkedéseket tegye. Pacher Béla dr. a szükséges tennivalókról és a már folyamatban levő intézkedésekről a következőket mondotta a *Magyarság* munkatársának:

— Feszült figyelemmel kísértük végig Gatterer Ferenc mérnök tanulmányát a *Magyarságban* Fehéregyházáról, az Árpád fejedelem sírja közelében emelt őskeresztény templomról. Mindjárt az első közlemények után nyilvánvaló volt, hogy Gatterer Ferenc mérnök okfejtése a legnagyobb mértékben érdekes és figyelemreméltó. Sok nagyon érdekes pontja van ennek a bizonyításnak, amely nem egy kérdésre új világot vet. A végleges eredmények tekintetében természetesen különféle vélemények észlelhetők és képviselhetők ebben a kérdésben. Én a magam részéről első sorban arra hívnám föl a figyelmet, hogy itt két kérdéssel állunk szemben. Az egyik magának Fehéregyházának kérdése, a másik Árpád fejedelem sírjának problémája. Nem hiszem, hogy Fehéregyháza egészen közel lenne Árpád fejedelem sírjához és így Fehéregyháza végleges tisztázása után könnyen meg lehetne találni Árpád fejedelem sírját, de mindenesetre szükség van arra, hogy az új szempontokat megvitasuk és mérlegeljük.

— A legrövidebb időn belül komolyan foglalkozni kell Gatterer Ferenc mérnök adataival, meg kell vizsgálni, helytállnak-e új szempontjai és milyen új intézkedésekre van szükség. Első sorban érdekel bennünket az, hogy Gatterer Ferenc mérnök milyen kutatásokat tart szükségesnek konkrét eredmény eléré-

séért, tisztázni akarunk bizonyos programot, amelynek megvalósításával Árpád fejedelem sírjának kérdése tisztázható. már amennyire egyáltalán tisztázható ez a kérdés. Ennek megfelelően először egy csendes, belső megbeszélést tartunk a fővárosi muzeumok és a levéltár vezetőjének bevonásával; ezt valószínűleg követni fogja egy szélesebbkörű, ankétszerű megbeszélés, fővárosi szempontból külső szakértők bevonásával. Ez az ankét, legalább is eredményeiben, nyilvános lesz. A tanácskozással és a tudományos kritika elvégzése után következhetnek a kutató munkák.

— Amennyiben ásatásokkal igazolható állítások vannak Gatterer Ferenc mérnök tanulmányában, ezeket az ásatásokat semmiesetre sem akarjuk elejteni. Ezek az ásatások természetesen csak konkrét megjelölt fix pontokra vonatkozhatnak, miután kilométerekre terjedő munkát teljes bizonytalanságban senki sem vállalhat. Minden előrelátás, körültekintés és szakszerűség mellett is nagy szerencsére volna szükség, hogy ezek a munkák eredményre vezessenek, de olyan kérdésekről van szó, amelyben minden lehetőt és minden lehetetlent meg kell kísérelni, mert igen fontos nemzeti és tudományos érdekek forognak kockán. Nagy örömmel látjuk, hogy Gatterer Ferenc mérnök tanulmánya ilyen nagymértékben megmozgatta az egész közvéleményt és ilyen erős visszhangot keltett az országban mindenütt. Ez jele annak, hogy a magyar közönség töretlen lelkesedéssel, szeretettel csügg a nemzeti hagyományokon és ragaszkodik azoknak ápolásához; ennek megfelelően vállalja a főváros is a maga részét ebben a fontos és komoly munkában.

cella trichora-t Alba Mariával azonosítja, igen figyelemreméltó. Ne feledjük el, hogy a magyar régészek végvéleménye Árpád sírjának fekvését illetőleg (Csánky Dezső: Árpád és az Árpádok, 1896.) az óbudai régi temető vidékét jelölte meg, mint egyedül számba vehető területet részletes kutatások számára. A Raktár-utcai templomrom ennek a területnek közelébe esik. Anonymus helymeghatá-

Pálóczi Edgár néhány évvel ezelőtt Óbudán megtalálta Anonymus kömedrét?

Pálóczi Edgár, az ismert fővárosi régész, az Árpád Muzeum igazgatója, Gatterer Ferenc tanulmányával kapcsolatban a következőket írja a *Budai Napló*-ban:

Nagy feltűnést keltett országsszerte Gatterer Ferenc tanulmánya a *Magyarság* hasábjain. fejtegetései bizonyára még sokáig fogják foglalkoztatni a magyar régészeket.

Maga az a tény, hogy a római korabeli